

ΤΟΥ ΣΑΒΒΑ ΠΑΤΣΑΛΙΔΗ
spats@enl.auth.gr

Σκοτεινό έγκλημα με καθαρότητα

Ντοστογιέφσκι στο θέατρο «Ορα» σε σκηνοθεσία Γ. Καλαϊτζή

Πεντακόσιες τόσες σελίδες χρειάστηκε ο Ντοστογιέφσκι για ν' ακτινογραφήσει το ανθρώπινο και το κοινωνικό σώμα, σ' έναν ανεπανάληπτο καλλιτεχνικό άθλο που όσο και να τον παιδέψεις δεν πρόκειται να σου παραδοθεί. Μιλάμε για το «Έγκλημα και τιμωρία», ένα οδοιπορικό πέρα από τη λογική, πέρα από την αιτιατή τακτοποίηση των πραγμάτων. Μια επικίνδυνη βύθιση στο δυσσερμηνευτο βάθος της ανθρώπινης ψυχής, ένας αντεστραμμένος Αμλετ, τον οποίο έχουμε δει σε αρκετές θεατρικές εκδοχές, οι πιο πολλές ωστόσο αποτυχημένες. Ούτε άποψη, ούτε ψυχή και ύφος. Κι αν αρχίζω τα σχόλιά μου με τη διασκευή της Γλυκερίας Καλαϊτζή, είναι για να της δώσω πολλά συγχαρητήρια, γιατί κατάφερε όχι μόνο να επανασυναρμολογήσει ευεργετικά το μυθιστόρημα, αλλά παράλληλα κατάφερε να το προικίσει μ' ένα ιδιαίτερο ύφος, σε μία ευθεία με τις ανάγκες της ζωντανής επικοινωνίας (στο θέατρο «Ορα» από την ομάδα Passatempo).

As μου επιτραπεί μόνο να καταθέσω μια απορία: γιατί άφησε εκτός σκηνοθετικής έγνομιας το κοινωνικό περιβάλλον; Γιατί δεν μας έδωσε την ευκαιρία ν' ακούσουμε λίγο την οχλοβοή της πόλης, να αισθανθούμε τη φτώχεια της, να φανταστούμε τους δρόμους της; Γιατί όσο και να θέλει ο Ρασκόλνικωφ να εμφανιστεί ανεξάρτητος, δεν παύει να είναι «παράγωγος» ενός συγκεκριμένου περιβάλλοντος, μιας συγκεκριμένης ιστορικής στιγμής. Αισθάνθηκα, λοιπόν, πως η απουσία της πόλης άφησε κάπως μετέωρα ορισμένα, κοινωνικής χροιάς, θέματα που κυριαρχούν στο μυθιστόρημα και κουβαλούν το δικό τους ειδικό βάρος, υπό την έννοια ότι βοηθούν να δούμε πιο καθαρά τα κίνητρα των φόνων, καθώς και την ίδια τη σύγκυση του ήρωα.

Σκηνοθεσία

Σε κάθε περίπτωση, η Καλαϊτζή επέλεξε να εστιάσει στις εσωτερικές πιεσώσεις του δράματος και στα όρια αυτής της προσέγγισης έκανε μια συγκροτημένη και ευανάγνωστη πρόταση. Πολύ αποτελεσματικά διαχειρίστηκε το πρόβλημα της αφήγησης, δίνοντας διπλό φορτίο στους ηθοποιούς: δρώντα πρόσωπα στην ιστορία και συνάμα παρατηρητές σχολιαστές της, κάτι σαν μέλη χορού τραγωδίας. Ήταν μια επιλογή που της επέτρεψε ν' απλώσει χωροχρονικά τα δρώμενα, περνώντας χωρίς ρυθμικές ανωμαλίες, με συνέπεια και πυκνότητα, από τη μια κατάσταση στην άλλη και από τη μια εικόνα στην άλλη. Μου άρεσε επίσης ο τρόπος με τον οποίο χρησιμοποίησε, γι' αυτό το άπλωμα της δράσης, τη βιντεοπροβολή. Είχε μέτρο. Δεν ήταν αυτοσκοπός. Γενικά, ήταν μια σκηνοθεσία καλά διαβασμένη, ώστε ν' αντιμετωπίσει τις ιδιαίτερες προκλήσεις ενός τόσο δυσβάτου και σκοτεινού έργου.

Ερμηνείες

Τώρα, σε ό,τι αφορά τις ερμηνείες, αρχίζω με τον πρωταγωνιστή Δημήτρη Φουρλή, έναν πολλά υποσχόμενο νέο, ο οποίος με το «καλημέρα σας» έκανε πρόσφατα επιτυχία, υποδουόμενος την «Μπέττυ». Δεν

«Έγκλημα και τιμωρία» από την ομάδα Passatempo

Τη διασκευή και την σκηνοθεσία υπέγραψε η Γ. Καλαϊτζή

αντιλέγω πως κι εδώ κατέθεσε ταλέντο, αγονία και φιλότιμο. Μόνον που θεωρώ πως δεν ήταν ακόμη έτοιμος να βουτήξει στα σώψυχα ενός ρόλου-ογκόλιθου, όπως του Ρασκόλνικωφ, και ν' ανασύρει θεούς και δαίμονες. Είναι μια υποκριτική περιπέτεια που απαιτεί πολύ βαθύ θεατρικό οπλοστάσιο, που για την ώρα, και πολύ φυσιολογικά, δεν το έχει κατακτήσει ακόμη. Εξ ου και το εξωτερικό παίξιμο, το οποίο, αν και έκανε γκελ με την πλατεία, δεν βοήθησε να δούμε πώς εγγράφονται επάνω στο σώμα του ήρωα τα παραλυτικά συμπτώματα της πράξης του, οι παραμορφωτικές παρενέργειές της. Πώς βγαίνει τσαλακωμένος μέσα από τον υπαρξιακό του κυκεώνα, εκεί όπου υποβάλλει τον εαυτό του σε μια καθαρτήριο τιμωρική δοκιμασία. Εν τέλει, πώς ταλαντεύεται ανάμεσα στο «να ζει κανείς ή να μη ζει». As μην ξεχνάμε, ο Ρασκόλνικωφ είναι ένας Αμλετ του επερχόμενου ρώσικου μοντερνισμού, μια καινούργια παρουσία στη λογοτεχνία, ένα πρόσωπο που δεν σκότωσε από πάθος ή ανάγκη, αλλά απλά και μόνο για να αποδείξει τη θεωρία που λέει ότι ο ασυνήθιστος άνθρωπος δεν δεσμεύεται από κανένα νόμο παρά μόνον από εσωτερική ανάγκη, καθώς βοηθά την ιστορία να προχωρήσει. Ο Ρασκόλνικωφ κατοικεί σε μια γκρίζα ζώνη ανάμεσα στην τρέλα και την ιδιοφυΐα, την αγιότητα και τον Ξεπεσμό. Και αυτή η αμφίσημη αύρα νομίζω πως δεν απελευθερώθηκε στο βαθμό που έπρεπε, παρά το φιλότιμο παίξιμο του νεαρού και, το επαναλαμβάνω, χαρισματικού πρωταγωνιστή.

Η συμπόνια απαγορεύεται από την επιστήμη, υπενθυμίζει ο πιο έμπειρος της παρέας Στάθης Μαυρόπουλος, η εμφάνιση του οποίου ομολογώ πως με ξάφνιασε κάπως στο ρόλο του αστυνομικού (τον φανταζόμουν λιγάκι πιο αυστηρό, με πιο «τσαρικές» προδιαγραφές στη συμπεριφορά). Ως αφηγητής, πάντως, έδειξε να νιώθει σαν στο σπίτι του. Διαχειρίστηκε πολύ ικανά το παικνίδι της αναζήτησης της αλήθειας που είχε ως στόχο τη δικαίωση και του θύματος και του θύτη. Ισορροπώντας άνετα ανάμεσα στο πρόσωπο και το προσώπειο του, μας βοήθησε, σαν παλιός καλός φίλος, να παρακολουθήσουμε την κλιμάκωση των επειδών του δράματος.

Η Σόνια είναι ένας τύπος αισθησιακός αλλά και πνευματώδης. Είναι η σύντροφος του Ρασκόλνικωφ στη μιζέρια, αλλά τα θρησκευτικά της «πιστεύω» την προστατεύουν από το να γίνει και συνοδοιπόρος στην πίκρα του. Ο Θεός είναι ό,τι της έχει απομείνει. Η Ειρήνη Αμπουμόγλι δεν είχε εύκολο έργο μπροστά της. Και φάνηκαν οι δυσκολίες. Πάντως, εκεί όπου ήταν πιο χαλαρή, ανταποκρίθηκε. Η Νάντια Δάλκυριάδου στον τετραπλό της ρόλο, πρόσεξε τις διακυμάνσεις των δράσεών της και τις υποστήριξε με καλή τεχνική. Η Ιωάννα Λαμνή κάλυψε με ευθείες τις αποστάσεις που τη χώριζαν από τα δρώμενα. Σκηνογραφικά οι λύσεις της Κιρκινέ ήταν λειτουργικές, αν και μια πιο έντονη εικόνα κατάρρευσης της πόλης θα λειτουργούσε, νομίζω, και ως ευεργετικό σχόλιο της κατάρρευσης του ήρωα.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ: μια έκτακτη διασκευή σε μια παράσταση κάπως «σφιγμένη» υποκριτικά, αλλά ευανάγνωστη και πολλαπλώς ενδιαφέρουσα. Δείτε την.